

YAPISINA GÖRE CÜMLELER ÇALIŞMA KAĞIDI

Sayfa 1

YAPISINA GÖRE CÜMLELER

Yapısına göre cümleler,
Basit Cümle, Birleşik Cümle, Sıralı Cümle ve Bağlı Cümle
olmak üzere dörde ayrılır.

1. Basit Cümle (Tek Yüklemlili Cümle)

Tek bir yüklemi olan ve içerisinde fiilimsi olmayan cümlelerdir.

Örnek:

Üç gündür aralıklarla kar yağıyor.

Yüklem

Yaz tatilinde ailecek Muğla'ya gideceğiz.

Yüklem

Her iki cümlelerin tek bir yüklemi vardır ve cümlelerin içeri-
sinde fiilimsi yoktur. Bu sebeple bu cümleler yapısına göre
basit (tek yüklemlili) cümledirler.

2. Birleşik Cümle (İçinde Fiilimsi Olan Cümle)

Tek bir yüklemi olan ve içerisinde fiilimsi olan cümlelerdir.
Birleşik cümlelerde birden fazla fiilimsi olabilir.

Örnek:

Hiç acele etmeden ağır ağır yürüyordu.

Fiilimsi

Yüklem

Bildiğim bütün her şeyi anlatmak istiyorum.

Fiilimsi

Fiilimsi Yüklem

Bu cümlelerde tek bir yüklem vardır ve cümlelerin içerisinde
fiilimsi bulunmaktadır. Bu nedenle bu cümleler yapısına göre
birleşik cümle olurlar.

UYARI:

Birleşik cümlelerdeki fiilimsiler yan cümlecik olurlar.

Örnek:

İçeri girer girmez onu tanıdım.

Yan Cümlecik

Yüklem

Fiilimsi

Bu cümlede "girer girmez" fiilimsi olduğu için "İçeri girer
girmez" kısmı yan cümlecik olmaktadır.

3. Sıralı Cümle (Birden Çok Yüklemlili Cümle)

Aralarında anlamca ilgi bulunan cümlelerin virgül ya da noktalı
virgüllerle birbirine bağlanmasıdır.

Örnek:

İçeri girdi, seni sordu, oyalanmadan çıktı.

Yüklem

Yüklem

Yüklem

Kitabı açtı, sayfaları rastgele çevirdi.

Yüklem

Yüklem

Görüldüğü üzere bu cümleler anlamca birbirleriyle ilgilidirler.

Bu yüzden aralarına nokta yerine virgül konulur ve bu
cümleler yapısına göre sıralı (birden çok yüklemlili) cümledirler.

UYARI:

Sıralı cümlelerde öge ortaklığı olabilir. Öge ortaklığı olan
sıralı cümlelere "Bağımlı Sıralı Cümle" adı verilir.

Örnek:

Her gün dersini çalışır, sporunu yapardı.

Yüklem

Yüklem

Çalışır —————> Yüklem

Çalışan kim? —————> O (Özne)

Görüldüğü gibi her iki
cümlelerin öznesi ortaktır.

Yapardı —————> Yüklem

Yapan kim? —————> O (Özne)

Köpeğini hiç ihmal etmez, her gün gezintiye çıkardı.

Nesne

Yüklem

Yüklem

1. Cümle: (O) köpeğini hiç ihmal etmez.

2. Cümle: (O) köpeğini her gün gezintiye çıkardı.

O = Gizli Özne

Köpeğini = Nesne Öznesi ve nesnesi ortak sıralı cümle

4. Bağlı Cümle (Bağlaçlarla Bağlanan Cümle)

Ama, fakat, lakin vb. bağlaçlarla birbirine bağlanan cümle-
ler bağlı cümle olurlar.

Örnek:

Ödevlerimi bitirdim (ve) erkenden yattım.

Yüklem

Yüklem

Bağlaç

Burada birden fazla cümle (yüklem) "ve" bağlacıyla birbiri-
ne bağlandığı için yapısına göre bağlı cümle (bağlaçlarla
bağlanan cümle) olur.

UYARI:

Hem... hem, ne... ne, ya... ya gibi bağlaçlar da bağlı cümle
kururlar.

Örnek:

Hem ağlarım hem giderim.

Yüklem

Yüklem

Bağlaç

Ya bu deveyi güdeceksin ya bu diyardan gideceksin.

Yüklem

Yüklem

ALİŞTIRMALAR

A. Aşağıdaki sıralı cümlelerde hangi öğelerin ortak olduk-
larını belirtiniz.

1. Etrafındakilere hiç acımaz, her türlü kötülüğü yapardı.

2. Ahmetler pikniğe gitti, biz neden gitmiyoruz?

3. Bilge dün hep oyun oynadı, hiç ders çalışmadı.

4. Seni bana, beni sana kıskırttılar.

YAPISINA GÖRE CÜMLELER ÇALIŞMA KAĞIDI

Sayfa 2

B. Aşağıdaki cümleleri yapısına göre inceleyiniz.

1. Bütün gün kanepenin üzerinde uzanıp durdu.
.....
2. Sınav yaklaştıkça soru çözümüne ağırlık veriyoruz.
.....
3. Maçın en heyecanlı yerinde elektrikler kesildi.
.....
4. Bizi anlıyordu lakin söylediklerimizi yapmıyordu.
.....
5. Sakla samanı, gelir zamanı.
.....
6. Sora sora Bağdat bulunur.
.....
7. Tanıdığımız insanların burada olması güzel.
.....
8. Ozan ve ben uzun zamandır aynı takımdayız.
.....
9. Konuyu hiç tartışmadan kapatmak istiyorum.
.....
10. Demin içeri giren çocuk hangisiydi?
.....
11. Yemeğini yedi, hemen dersin başına geçti.
.....
12. Unutulmaz anılar biriktirdiğimiz bir gezi oldu.
.....
13. Karagöz ve Hacivat hakkında neler biliyorsunuz?
.....
14. Notlarının yüksek olmasını takdir ediyoruz.
.....
15. Sınıftaki arkadaşlarımdan en çok Tuna'yı seviyorum.
.....
16. Gözlük almak için alışveriş merkezine gidiyoruz.
.....
17. Yaz tatilinde çiçekleri komşuya bırakmayı düşünüyorum.
.....
18. Yemekten sonra tatlıyı fazla kaçırmışım.
.....
19. Sınavı bitirdi, kağıdını öğretmenine uzattı.
.....
20. Bilmeyerek sizi kırdıysam çok özür dilerim.
.....
21. Ahmet; Asya'dan önce geldi, Haluk'tan sonra çıktı.
.....
22. Koşar adımlarla buradan uzaklaştı.
.....
23. Sabah erkenden hep birlikte yola çıkacağız.
.....
24. Buradayım çünkü sana yardım etmek istiyorum.
.....

UYARI:

- Sıralı ve bağlı cümlelerde fiilimsi olması önemli değildir. Yüklem virgül ya da noktalı virgülle ayrılıyorsa sıralı cümle olur. Yüklem bağlaçla birbirine bağlanıyorsa bağlı cümledir.
25. Bana bakıp sustu, hiç bir şey söylemedi.
.....
 26. Ağaca çıkarak elmaları topladı ve kasaya dizdi.
.....
 27. Telefonu kulağına çok yakın tutmuyor musun?
.....
 28. İş başvurusu yapmak için Sıhhiye'ye gideceğim.
.....
 29. Eşeğin kuyruğunu kalabalıkta kesme; kimi uzun der, kimi kısa.
.....
 30. Komşunu iki inekli iste ki kendin bir inekli olasın.
.....
 31. Arkadaşını söyle, kim olduğunu söyleyeyim.
.....
 32. Arabayı yıkamak için çeşmenin kenarına gitti.
.....
 33. Ailemle birlikte vakit geçirmeyi seviyorum.
.....
 34. Liseden mezun olunca iş hayatına atıldım.
.....
 35. Önce bir iş buldum, sonra para biriktirmeye başladım.
.....
 36. Pazartesi günü yeni bir konuya geçeceğiz.
.....
 37. Yapısına göre cümleler sandığımdan daha kolaymış.
.....
 38. Kalemimi defterini alıp yazmaya koyuldu.
.....
 39. Geldim, gördüm, yendim.
.....
 40. Sizinle gelirim ama canım hiç gitmek istemiyor.
.....
 41. Yazarın yeni romanı bu hafta kitapçılara gelecek.
.....
 42. Neden burada olduğunuzu sorabilir miyim?
.....
 43. Yavaş yavaş konuşur, kahkahayla gülerdi.
.....
 44. Üzgünüm, size yardımcı olamadım.
.....
 45. Gençken basketbol, futbol ve koşuyla ilgilendim.
.....